

Varusteisiin voi kuulua myös koirankuppi.

Pyhiinvaellus Jaakobin jäjillä - SANTIAGO DE COMPOSTELLA

18.10.2026 0.00

Hiekkatie mutkittelee Espanjan auringon alla. Vaeltajien askeleet nostattavat pölyä ilmaan. Pohjois-Espanjan halki kulkee pyhiinvaellusreitti, jonka historia ulottuu keskiajalle.

On aamupäivä, mutta ilma väreilee kuumuudesta. Viljapellot reunustavat kivistä tietä. Kauempana mies paimentaa lampaita. Lumihuippuiset vuoret siintävät horisontissa.

Hiljaisuuden rikkoo askelten ääni ja takaa kuuluva kävelysauvojen kopina. Yksinäinen vaeltaja patikoi reipasta vauhtia, huudahtaa *Buen camino!* ja heilauttaa kättään. Hänkin on matkalla Santiagoon - simpukkaa seuraten ja unelmaansa toteuttaen.

Santiago de Compostelan vaellusreitti ulottuu aikaan, jolloin länsieurooppalainen ihminen totteli katolista kirkkoa eli paavia. Pyhiinvaelluksella hyvitettiin pahat teot tai pyydettiin apua sairauden ja ahdingon keskellä. Joskus kävelemällä sovitettiin rikoksia ja osa vaeltajista taittoi matkaa kettingit jaloissa.

Ensimmäiset pyhiinvaeltajat kulkivat Santiagon tietä jo 900-luvulla, mutta 2000-luvulla tiellä ei näy vanginasuihin pukeutuneita vaeltajia. Kettinkien ja jalkarautojen tilalle ovat tulleet rinkat, kävelysauvat, satojen eurojen vaelluskengät ja tekniset vaatteet.

- Punaviiniä ja pitsaa, sanoo englantilainen **Shereen** terassilla Ponferradassa.

- Meillä on erilaiset eväät kuin entisajan pyhiinvaeltajilla. Mutta silti tämä on henkinen kokemus.

Vaeltajat viettävät ansaitsemaansa siestaa. Taustalla temppeliherrojen linna kurkottaa kohti taivasta.

Santiagon tien maasto on vaihtelevaa. Reitin alussa Ranskan puolella vaeltajat ylittävät Pyreneiden vuoriston. Burgosin ja Leonin välillä tie on helppokulkuista eikä korkeuseroja juuri ole. Maaston puolesta matka sopii kaikenikäisille. Tarvittaessa majapaikoista voi lähettää rinkan autolla seuraavaan pisteeseen.

Vaikka moni toteuttaa unelmansa *caminon* kulkemisesta eläkeiässä, näkee polulla myös teini-ikäisiä. Alle 20-vuotiaat ovat usein liikkeellä seikkailunhalusta, erikoista kokemusta etsimässä. Nuoret aikuiset saattavat hakea aikalisää työelämän hektisyydestä. Caminolla voi miettiä elämää. Matka tekee hyvää fyysisesti, mutta erityisesti se hoitaa mieltä.

Nykypäivän pyhiinvaelluksen ei tarvitse liittyä uskontoon tai hengellisyyteen. Vaellus on kasvattanut suosiotaan kuntoilulajina, mikä näkyy vaeltajien lukumäärässä. Vuonna 2007 saavutti 114 000 matkailijaa reitin määränpään.

Vaeltaja ei tarvitse karttaa. Santiagon tie on merkitty keltaisilla nuolilla ja simpukoilla, joita on kivissä, puissa ja liikennemerkeissä. Vapaaehtoiset avustajat huolehtivat, että reitti on oikein merkitty ja maali tuoretta. Pyhiinvaeltajan tarvitsee vain seurata simpukkaa, caminon tunnusta. Useimmat vaeltajat kiinnittävät simpukankuoren myös rinkkaansa. Simpukka on Pyhän Jaakobin symboli, joka luo yhteyden vaeltajien välille. Matkalla ei olla yksin.

Tämänpäiväinen albergue näyttää entiseltä vankilalta - oranssit seinät, loputtoman pitkät käytävät ja kolkot huoneet.

Pyhiinvaelluksella yövytään yhteismajoituksissa, *albergueissa*. Ne ovat yksinkertaisia majataloja, joissa on 20-80 makuupaikkaa. Alberguessa yöpyminen vaatii pyhiinvaelluspassin, johon kerätyt leimat oikeuttavat makuupaikkaan kerrossängyssä. Jos alkeellinen yhteismajoitus ei tunnu hyvältä vaihtoehdolta, löytyy suurimmista kylistä hotelleja.

Albergue voi olla luostarin yhteydessä. Luostareissa toimintaa pyörittävät vapaaehtoiset.

- Olimme vaimon kanssa kolme vuotta jonossa ennen kuin pääsimme tänne töihin. Lensimme Kanadasta ja olemme täällä kaksi viikkoa, kertoo iloinen mies Rabanal del Caminon luostarissa.

Matka Kanadasta Pohjois-Espanjaan on pitkä, mutta työ koetaan palkitsevaksi. Vapaaehtoisten palava into näkyy alberguen moitteettomassa toiminnassa. Hyvä palvelu tuo luostarille tuloja tyytyväisiltä vaeltajilta, sillä majoituksesta maksetaan omantunnon mukaan.

Yöunestaan välittävä pyhiinvaeltaja pakkaa reppuunsa korvatulpat. Yksityisyyden puuttumisen korvaa välitön tunnelma, kokemusten jakaminen ja yhteiset illalliset. Caminolla moni ilta kuluu seurustelun merkeissä. Muiden vaeltajien kanssa vaihdetaan ajatuksia ja mietitään matkan mielekkyyttä.

Villadangos del Páramo. Ensimmäiset vaeltajat lähtivät alberguesta puoli viiden aikaan. Heräsin käytävästä kantautuvaan meluun, otsalamppujen valokiilat risteilivät pimeässä makuusalissa.

Kuumuutta karttavat vaeltajat lähtevät liikkeelle aamuhämärässä. Yleensä majataloista pitää poistua ennen kello kahdeksaa. *Miksi joku lentää Brasiliasta, Etelä-Koreasta, USA:sta tai Suomesta Espanjaan, vie itsensä fyysisesti äärirajoille ja käyttää vuosilomansa vaeltamiseen?*

Mieltä askarruttavaan kysymykseen ei löydy yhtä vastausta eikä yksittäisillä syillä ole merkitystä. Tärkeintä on itse matka, oman polun löytäminen. Santiagossa mahdollisesti odottava diploma*, compostela,* ei yleensä riitä motivaation lähteeksi.

Compostela on pyhiinvaeltajan todistus, jonka saa vain jos on vaeltanut reitin viimeiset sata kilometriä. Osa ihmisistä vaeltaa diplomia tavoitellen, tuoden uudenlaisen massamatkailun pyhiinvaellusreitille. Sen vuoksi Santiagon tie ruuhkautuu loppumetreillä.

Keskiajalla compostelalla oli konkreettista merkitystä; sitä vastaan sai paluumatkalla majapaikan ja aterian. Vaikka todistus oikeuttaa edelleen tiettyihin alennuksiin, nykyvaeltajalle diplomi on ensi sijassa dokumentti toteutuneesta matkasta.

El Acebo. Jokaisella on oma matkansa taitettavanaan eikä minun matkani liity Santiangon pyhimyksen koskettamiseen tai diplomiin. Vuoristo oli minun diplomini.

Matkan huonoin päivä. Ikäviä maisemia, fyysisesti raskasta. Toisaalta on hyvä, että mieli joutuu koetukselle. Se on osa modernin ajan pyhiinvaellusta: asfalttitiet ja liikenteen melu.

Fyysisen rasituksen kohtaaminen kuuluu vaeltamiseen. Kävely on välillä rankkaa, maasto kivikkoista ja pohjelihakset koetuksella. Myös ajoittainen maaston tylsyys ja asfaltti asettavat haasteita vaeltajalle.

Vaikka moni on matkalla ystävän tai perheenjäsenen kanssa, polkua taitetaan omiin mietteisiin syventyneenä. Vaeltajan on osattava olla ajatustensa kanssa yksin eikä matka sisimpään ole aina helppo. Omalla asenteella on valtava merkitys.

Terradillos de los Templarios. Tänään oivalsin miten pienet asiat piristävät täällä mieltä - kun aurinko tulee esiin pilven takaa, kotka liitelee taivaalla tai kun tietää kohta saavansa kuumaa kahvia.

Vaeltajan rinkka kannattaa pakata mahdollisimman kevyesti. Silti moni kantaa mukanaan tekniikkaa. Tapahtumat halutaan tallentaa oman muistin lisäksi muistikortille.

Modernia pyhiinvaeltajaa määrittävät erilaiset varusteet: salamavalot räiskyvät kirkossa, videokamera kuvaa messua ja kännykkä soittaa Nokian tunnusta. Suomalaista vaeltajaa hymyilyttää. Nokiaa ei pääse pakoon edes pyhiinvaelluksella.

Nykypäivän pyhiinvaellus on yhdistelmä ikiaikaista perinnettä ja modernia elämäntyyliä.

Hornillos del Camino. Yhtäkkiä kännykkä ilmoittaa saapuneesta tekstiviestistä. On mukava kuulla kuulumisia Suomesta. Ihan heti pyhiinvaeltaja ei viestiin ehkä vastaa.

Rinkasta kuuluva viestiääni hätkähdyttää joka kerta. Caminolla tuttua piippausta ei osaa odottaa. Maaseutu kivitaloineen ja lammaslaumoineen vie ajatukset pois arjesta ja tavoitettavana olemisesta. Osa vaeltajista päättää sulkea kännykän. Caminolla on tavoitettavissa vain jos haluaa.

El Burgo Ranero. Aurinko on laskenut vaeltajan takana. Katson ohi liiteleviä lintuja, narulla kuivuvia vaatteitani. Kuulen koiran ulvovan. Takanani on kirkontorni. Sen katolla on haikaran pesä. Auringon viimeiset säteet valaisevat pesän oranssinpunaiseksi. Tunnelma on kaunis - otan pyykkini ja menen sisälle. Ensi yönä nukun hyvin.

Kivinen vuoristopolku kohti Leonia.

Päivän rasitus tuntuu illalla raukeana olona. Majapaikkaan saapumisen jälkeen on aika hengähtää hetki. Vaeltajat pesevät pyykkejään, tutustuvat toisiinsa ja kylään, kenties kirjoittavat postikortin kotimaahansa. Useissa albergueissa on mahdollisuus käyttää internetiä ja tietokoneet ovat suosittuja. Sähköpostilla vaeltaja voi välittää kuulumisensa läheisilleen, tarjota nojatuolimatkan Espanjan maisemiin.

El Acebo. Istun valkoviinilasin kanssa alberguen takapihalla. Täältä näen vuoret. Tunnen oloni voittajaksi - nämä halusin nähdä, juuri tätä polkua vaeltaa. Polkuni alkaa olla lopussa. Olo on levollisen tyytyväinen, hymyilyttää. Mietin kotimaata, rakkaita ihmisiä. Nyt laskettelen alamäkeen muutaman päivän ajan.

Santiagon tiellä jokainen voi valita reittinsä pituuden tarpeitaan vastaavaksi. Osa vaeltajista tekee matkasta urheilusuorituksen ja kerää mahdollisimman paljon kilometrejä päivää kohti.

Keskimääräinen päivätahti on 15-20 kilometriä, jonka saavuttamiseen riittää hyvä peruskunto, kunnolliset kengät ja ergonominen rinkka. Kävelyn lisäksi matkaa voi taittaa pyörällä tai ratsain. Pyöräilijöitä reitillä näkee paljon ja hevosia lähinnä Ranskan puolella. Enemmistö kävelee, noudattaen alkuperäistä pyhiinvaelluksen muotoa.

Polulla kohtaa vaeltajia kymmenistä eri maista. Enemmistö on kotimaan matkalla olevia espanjalaisia. Vuonna 2008 heitä oli 55 000, saksalaisia 14 000, italialaisia 10 000 ja ranskalaisia 7 000. Pohjoiseurooppalaisia matkalla kohtaa kourallisen, sillä protestantit eivät ole löytäneet vanhaa katolista reittiä. Pyhimysten kunnioitus ei kuulu luterilaisuuteen.

Kesälomaansa suunnitteleva tapakristitty tuskin ensimmäisenä harkitsee pyhiinvaellusta. *Mitä tuttavatkin siihen sanoisivat*?

Vajaa kolme viikkoa caminolla tekee kuitenkin hyvää: ei ole kiirettä, aikatauluja eikä viikonpäiviä. Elämä koostuu hiekkateistä, vehnäpelloista ja Espanjan vesisateesta tai auringosta. Pyhiinvaellus on tapa avautua elämälle.

Keskiajalla pyhiinvaellus mursi luokkaeroja. Vaeltaminen oli vaarallista, sillä ryövärit ja sairaudet olivat todellinen uhka. Matka yhdisti ihmisiä eikä säätyeroilla ollut samaa merkitystä kuin arjessa. Pyhiinvaellus yhdistää edelleen. Erilaiset kohtaamiset ovat matkan parasta antia. Ammateilla ja titteleillä ei ole merkitystä. Usein niitä ei edes kysytä.

- Muista aina kävellä tien vasenta reunaa, niin näet liikenteen. Jos kuljet oikeaa, näet sairaalan, lohkaisee sveitsiläinen vaeltaja, jonka kanssa matka taittuu muutaman tunnin.

Ohje on hyvä esikaupunkialueella, jossa camino seuraa hetken mutkaista pääväylää. Kahdessa tunnissa ehtii jutella paljon. Sveitsiläinen kertoo vaeltavansa, koska on luvannut niin Jumalalle. Kotimaassaan hän työskentelee urheiluvälinemyyjänä eikä kuulu kirkkoon.

Kun sveitsiläinen vaeltaa koko reitin, lähes 800 kilometriä, englantilainen **Bob** kulkee tietä vain kolme päivää. Hän on yli 70-vuotias ja tekemässä surutyötään poikansa kuoleman johdosta. Huumorintajuisen Bobin seurassa aika kuluu siivillä. Ikäero ei merkitse mitään, kun ihmiset kohtaavat toisensa aidosti.

Suomessa uskonto on tabu. Santiagon tiellä kiellettyjä aiheita ei ole. Ihmiset ovat avoimia, omasta uskonnollisuudesta puhutaan ja ollaan terveellä tavalla kriittisiä.

Suomalaiselle teologille se sopii hyvin - samoin yhteinen huumori, joka mietityttää iltaisin.

Ponferrada. Huumori kuuluu vaeltamiseen, auttaa jaksamaan ja yhdistää. Brittien kanssa suomalainen tulee hyvin toimeen - ja saa ehkä mustan huumorin vuoksi paheksuvia katseita kanssavaeltajilta.

Osa vaeltajista kantaa rinkassaan Raamattua, osa pelkkää Camino-opasta. Katolilaiset näyttävät uskonnollisuutensa ulospäin, protestantit tyytyvät ihmettelemään hiljaa. Aktiivisimmat keskustelevat uskonnosta eikä toista tuomita. Keskustelujen aiheet vaihtelevat laidasta laitaan.

- Et voi olla uskonnonopettaja. Italiassa he ovat vanhoja tiukkoja naisia ja pukeutuvat tietyllä tavalla, naurahtaa italialainen poika hyväntuulisesti yhteisen keskustelun jälkeen.

Autioitunut ja köyhä maaseutukylä.

Illan puheenvuorot ovat sivunneet paavia, uskontojen yhtäläisyyksiä ja vaeltamisen mielekkyyttä. On naurettu ja vitsailtu. Keskustelu on murtanut stereotypioita puolin ja toisin. Samalla tavalla kuin uskonnonopettaja voi olla nuori ja suvaitsevainen, italialainen poika voi olla maallistunut - ja muistuttaa ikätovereitaan Suomessa. Poika kertoo jättävänsä sunnuntain messun väliin. Silti hän haluaa tehdä pyhiinvaelluksen, johon suomalainen nuori ei ehkä ryhtyisi.

Pyhiinvaeltajien joukkoon mahtuu myös ateisteja.

- Inhoan kirkkoja. En koskaan mene niihin, sanoo espanjalainen nuorimies **Simon**.

Kommentti on erikoinen tilanteessa, jossa vaeltajat ovat majoittuneet yöksi entiseen kirkkoon. Poika on mielipiteissään vankkumaton. Hänen vaelluksensa motiivit ovat muualla.

- Teen tämän isovanhempieni puolesta, he ovat uskovaisia. Minä en usko Jumalaan.

Kommentissaan poika lähestyy yhtä vanhinta pyhiinvaelluksen tekotapaa. Keskiajalla pyhiinvaelluksen saattoi tehdä toisen puolesta. Jos ihminen ei halunnut lähteä matkalle itse, hän maksoi sen suorittamisesta sijaisvaeltajalle. Vaihtoehto oli mahdollinen vain varakkaille. Sijainen lähetettiin paikkaan, johon liittyi ihme. Santiago de Compostelaan mentiin rukoilemaan Pyhän Jaakobin luiden äärelle.

Espanjalainen nuorimies tuskin rukoilee Santiagossa tai edes menee katedraaliin sisälle. Hän on moderni sijaisvaeltaja ja ehkä todistamassa isovanhemmilleen henkisyyttään tavalla, joka tarjoaa liikunnalliselle nuorelle haasteen. Samalla hän luo kristinuskon historiaa ateistina ja uskontoa arvostellen.

Kilometrit vähenevät hitaasti. Nopeaan elämänrytmiin tottunut matkaaja oppii vaelluksella ymmärtämään keskiajan ihmisten tapaa liikkua. Hän voi hetken olla osa historiaa, eläytyä siihen kävellessään lähes autioiden espanjalaiskylien läpi. Pyhiinvaellus pitää monet kylät hengissä.

Päätän kävelyn Ponferradan kauniiseen kaupunkiin, josta on bussiyhteys Santiagoon. Vaellus on taittunut voimien ja motivaation mukaan, 20-25 kilometriä päivässä kahden viikon ajan. Bussimatkasta huolimatta viimeisten kilometrien kävely Santiagon katedraalin aukiolle kuuluu matkan parhaimpiin. Vaeltaja saa vielä kerran seurata tuttua simpukkaa.

Santiago de Compostela. Protestantti ihmettelee katolista messua - pappi juo viiniä kirkkokansan edessä, katolilaiset tulevat ja menevät miten sattuu, messu ei ole ollenkaan tylsä.

Pyhiinvaellus päättyy messuun. Vaikka messuja järjestetään caminon varrella, palkitsee vasta määränpäässä odottava jumalanpalvelus vaeltajan. Palvelus on henkisesti merkittävä kokemus, matkan päättymisen symboli. Joka päivä kello 12 messussa luetaan niiden vaeltajien nimet ja kansallisuudet, joille on edellisenä päivänä myönnetty compostela.

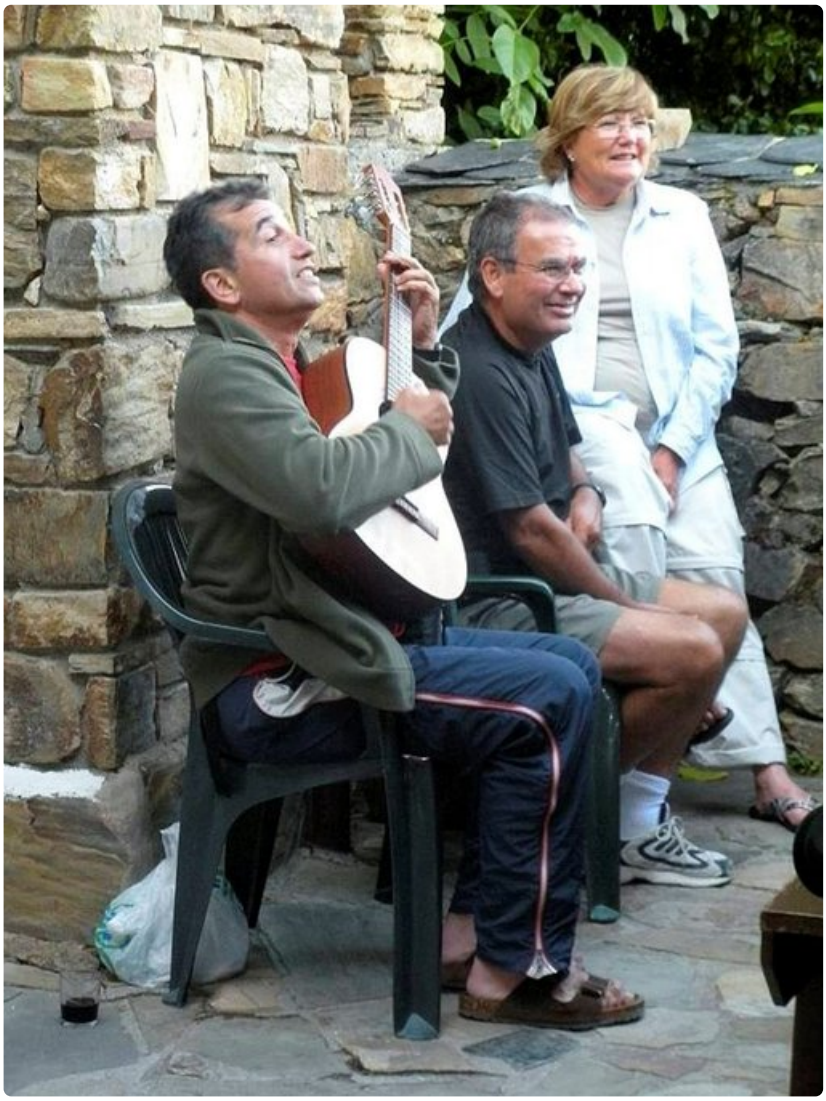
Jos vaeltaja ei ole kävellyt viimeistä sataa kilometriä tai ei voi sanoa tehneensä matkaa uskonnollisista syistä, hän saa halutessaan todistuksen, jonka mukaan hänen pyhiinvaelluksensa on vielä kesken.

Päivittäin lukuisat vaeltajat nauttivat ehtoollisen Pyhän Jaakobin katedraalissa. Samaan aikaan caminon varrella vaeltajat heräävät aikaisin, ottavat rinkkansa ja jatkavat taivaltaan. Askeleet ropisevat hiekassa, jossain liitelee kotka.

Pyhä Jaakob on levännyt jo lähes kaksituhatta vuotta maan alla, ehkä Espanjassa tai Jerusalemissa. Jaakobin uskotaan suojelleen Espanjaa 800-luvulta lähtien. Hänelle omistetussa kirkossa tuhannet ihmiset ovat rukoilleet pyhimyksen arkun äärellä. Lopulta Jaakobin luiden sijainnilla ei ole väliä. Uskonnon voima on näkynyt yli tuhannen vuoden ajan häneen liitetyssä palvonnassa, ihmisten halussa päästä Jaakobin leposijan luokse.

Nainen rukoilee Jaakobin hopeisen arkun edessä. Pyhäinjäännöksen vieressä on tuoreita leikkokukkia. Elävää katolilaisuutta, tavallisena maanantaipäivänä.

Teologi lumoutuu hämyisän kirkon tunnelmasta. Pyhimyspatsaat ja luiden edessä rukoileminen yhtä aikaa ihmetyttävät ja herättävät kunnioitusta. Ne puhuvat kieltä, jota mieli ei voi ymmärtää, mutta jonka sanoma välittyy rukoilevan naisen kasvoilta.

Kitara soi pihamaalla.

Aikana, jolloin uskonnon murtumisesta puhutaan paljon, Santiagossa näkyvä katolilaisuus kertoo erilaista tarinaa. Ihmiset hiljentyvät, vaikka vain muutamaksi minuutiksi. Kirkko on elossa, joka päivä vastaanottamassa vaeltajia. Uskonnolla tai kansalaisuudella ei ole väliä. Kaikki ovat saavuttaneet yhteisen määränpään - ja ehkä kohdanneet itsensä tai löytäneet ratkaisun mieltä painaneeseen asiaan.

Viimeisenä iltana Santiagossa tunnelma on haikea, mutta kaunis. Viime viikkojen tapahtumat ja kohtaamiset palaavat elävänä muistoihin. Mieli on puhdistunut ja olo rauhallinen, kesää odottava.

Kello on kymmenen illalla. Tunnelma katedraalin aukiolla on lämmin. Istun kirkon edessä, puhun rakkaani kanssa puhelimessa ja katson taivasta kohti kurkottavien tornien yövalaistusta. Tiedän vaellukseni lopullisesti päättyneen. Tänne en ehkä palaa koskaan.

Kirjoittaja on 31-vuotias helsinkiläinen uskonnonopettaja, joka vaelsi 291 kilometriä Burgosista Santiago de Compostelaan. Lainaukset ovat kirjoittajan matkapäiväkirjasta.

FAKTAT

Santiago de Compostela

Historia: Luoteis-Espanjassa sijaitseva 100 000 asukkaan kaupunki. Roomalaiskatolilaisille kolmanneksi tärkein pyhiinvaelluskohde Jerusalemin ja Rooman jälkeen. Jaakobin kultin huippuaikoina Santiagoon vaelsi vuodessa 500 000 katolilaista. Jaakob oli yksi Jeesuksen tärkeimmistä opetuslapsista, joka kuoli marttyyrikuoleman v. 44 Jerusalemissa. Legendan mukaan Jaakobin ruumis siirrettiin enkelien veneellä Espanjan Galiciaan Iria Flavian satamaan, jossa Jaakobin uskottiin tehneen lähetystyötä eläessään. 800-luvun alussa paikalta löydettiin hauta, jossa olevat luut paavi Leo III varmisti näkemättä aidoiksi. Myöhemmin luut siirrettiin Santiago de Compostelaan. Jaakobista tuli Espanjan kansallispyhimys ja pyhiinvaeltajien suojelija. Hänen tunnuksensa on kampasimpukka.

Santiagon tie (Camino de Santiago): Santiago de Compostelaan johtaa neljä reittiä, joista suosituin on 764 kilometrin mittainen Camino Francés, ranskalainen tie. Alkaa Saint-Jean-Pied-de-Portista Ranskan Pyreneiltä. Suosituimmat aloituspaikat Espanjassa ovat Roncesvalles, Pamplona, Burgos ja Leon.

Pyhiinvaelluspassi (credential): Suomessa passeja välittää Jaakontien ystävät ry. Passin saa myös Ronchesvallesta, Burgosista tai Leonista. Lisätietoja osoitteesta jaakontie.europilgrimage.org
Camino-opas: Englanninkielisen oppaan Pilgrim Guides to Spain voi tilata osoitteesta www.csj.org.uk/index.htm

Eurooppalainen sairaanhoitokortti: Ilmaisen kortin voi tilata osoitteesta www.kela.fi → Kela-kortti → Eurooppalainen sairaanhoitokortti.

Miten perille Suomesta? Lento Helsinki-Barcelona tai Helsinki-Madrid. Jatkoyhteydet junalla ja/tai bussilla. Lisätietoja Espanjan junista englanniksi www.renfe.com/horarios/english/index.html

Paljonko maksaa? Lento 250 €, yöjuna Barcelona-Burgos 50 €. Albergue 3-6 €/yö. Ruoka edullista. Vaeltajille tarjolla Menu del Peregrinos 10 €. Pienet baarit ovat edullisia, kahvi ja tortilla 2,50 €.

Milloin? Toukokuussa keskilämpötila on 11°C ja kesäkuussa 15°C. Yöt viileitä, päivällä aurinko paistaa kuumasti.

Mitä mukaan? Passi, Camino-opas, kevyt makuupussi, matkapyyhe, korvatulpat, t-paitoja, lämmin paita, pari alusvaatekertaa, pitkät housut, shortsit, sadevaatteet, lääketarpeet, rakkolaastarit, sakset, aurinkovoide, hattu, matkapäiväkirja, kamera, puhelin, laturi, hygieniatarvikkeet, neula ja lankaa.

Suomenkielinen tietopaketti:
koti.welho.com/twetters/santiago/finnish.html

Teksti ja kuvat: HENNA ISTOLA

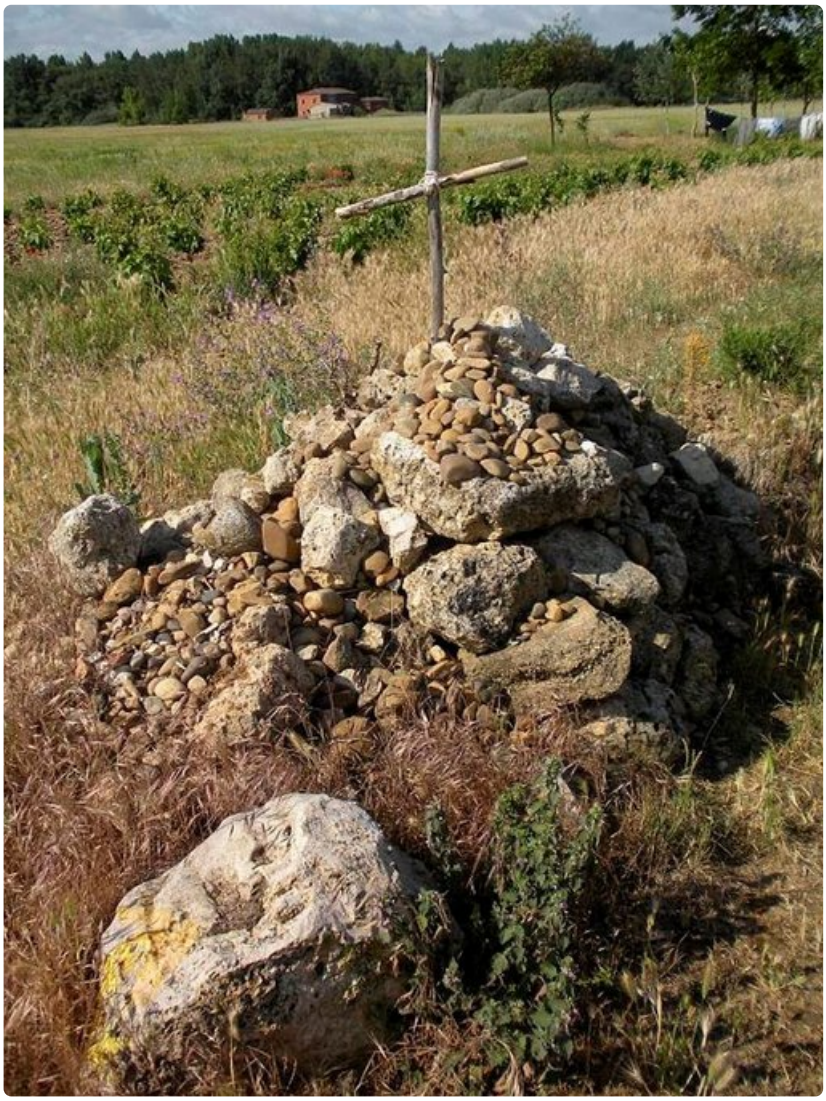
Rabanal del Camino. Rinkat jonottavat luostariin.

Masiema on karu ja kaunis.

Keltainen nuoli oppaana.

Vaeltajan pystyttämä risti.

Ponferrada. Tunnelma alberguen sisäpihalla.

Keskipäivän messu.

Yhteinen illanvietto.